<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં

સ્પેશ્યલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં.૬૯૫૪/૨૦૧૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી અભિલાષા કુમારી

==

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?

૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?
૫	શું સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે કે કેમ?

==

પ્રહલાદભાઈ શિવાભાઈ પટેલ....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ભાનુબેન કાન્તિભાઈ પટેલ....સામાવાળા(ઓ)

==

ઉપસ્થિતિ:

સુશ્રી મિતા એસ. પંચાલ, અરજદાર(ઓ) નં.૧ તરફે વકીલ

==

કોરમ: **માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી અભિલાષા કુમારી**

તારીખ : ૧૭/૦૬/૨૦૧૪

મૌખિક ચુકાદો

૧. અરજીના મેમોરેન્ડમના પાનું–૧ પર “આર્ટિકલ ૨૨૭” નો સમાવેશ થાય તે માટે સુધારો કરવાની અનુમતિ આપવામાં આવે છે. જરૂરી સુધારો તાત્કાલિક કરવામાં આવે.

૨. ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદો ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળ આ અરજી દાખલ કરીને, અરજદારે આંક–૧૧ ખાતેની અરજી પર સિટી સિવિલ અદાલતે તા. ૧૩.૦૨.૨૦૧૪ ના રોજ પસાર કરેલા વાદગ્રસ્ત હુકમને પડકાર્યો છે, જેના દ્વારા દીવાની દાવો ક્રમાંક ૩૧૨૧/૧૯૮૩ ની પુનઃસ્થાપના માટેની અરજી દાખલ કરવામાં થયેલા અગિયાર વર્ષના વિલંબને માફ કરવાની અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી છે.

૩. સંક્ષેપમાં જણાવેલ કેસની હકીકતો એ છે કે અરજદાર મૂળ વાદી છે, જેમણે “શ્રી જય જય અંબે કોર્પોરેશન” નામ અને શૈલી હેઠળની ભાગીદારી પેઢીના ભાગીદાર તરીકે રકમની વસૂલાત મેળવવા તેમજ ભાગીદારી પેઢીના વિસર્જનનો હુકમ મેળવવા માટે નિયમિત દીવાની દાવો ક્રમાંક ૩૧૨૧/૧૯૮૩ દાખલ કર્યો હતો.

૩.૧ અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, તેમાંના સામાવાળાઓએ દાવોનો બચાવ કર્યો નહોતો અને તેમનું લેખિત નિવેદન પણ રજૂ કર્યું નહોતું. અનુસંધાને, અરજદાર તરફના વિદ્વાન વકીલની સંમતિથી લેખિત નિવેદન રજૂ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, દાવો બાકી રહ્યો. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, દાવો બાકી રહેલા સમયગાળા દરમિયાન, સામાવાળાગણ–મૂળ

સામાવાળાઓએ લઘુદાવા અદાલત સમક્ષ બીજો દાવો દાખલ કર્યો હતો. હાલની કાર્યવાહી જે દાવામાંથી ઉત્પન્ન થઈ છે, તે દાવાના ભાગરૂપે રહેલા કેટલાક કાગળો અરજદારે જરૂરી હોવાથી, તેણે પોતાના બાકી રહેલા દાવાની સંપૂર્ણ કેસ–ફાઈલ વકીલ પાસેથી પરત લઈ ગઈ હતી. આ સમયગાળા દરમિયાન, વર્ષ ૨૦૦૨માં, દાવો સુનાવણી માટે મુકાયો હતો. અરજદારના વકીલે અરજદારને પત્ર લખી જાણ કરી હતી કે દાવો બોર્ડ પર મુકાયો છે. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, તે પત્ર તેની પાસેથી ખોવાઈ ગયો; તેથી, વકીલનો સંપર્ક થઈ શક્યો નહોતો. અરજદાર તરફના વિદ્ગાન વકીલે સિટી સિવિલ અદાલતને જાણ કરી હતી કે કેટલાક કાગળો અરજદાર લઈ ગયો હતો. ઉક્ત અદાલતે અરજદારને અનેક તકો આપી હતી. અરજદારનો એવો દાવો છે કે તેના વકીલે તેને અદાલતે આવી તકો આપી હતી તેની જાણ કરી નહોતી. દાવો બોર્ડ પર મુકાયો હતો અને તેની તરફ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું ન હોવાથી, સિટી સિવિલ અદાલતે ગેરહાજરીના કારણે દાવો ફગાવતો હુકમ તા. ૨૯.૧૦.૨૦૦૨ના રોજ કર્યો હતો. અરજદારનો વધુ એવો દાવો છે કે તેની તબિયત સારી રહેતી નહોતી અને તેની તરફથી હાજર રહેનાર વકીલનું પણ અવસાન થઈ ગયું હતું. આ પ્રકારની "અનિવાર્ય" પરિસ્થિતિઓને કારણે, તા. ૨૯.૧૦.૨૦૦૨ના રોજ ગેરહાજરીના કારણે દાવો ફગાવતો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો તેની અરજદારને જાણ નહોતી. જ્યારે તેને ઉક્ત હુકમ વિશે જાણ થઈ, ત્યારે તેણે પુનઃસ્થાપન માટે તા. ૧૮.૦૧.૨૦૧૩ના રોજ અરજી દાખલ કરી. આ અરજી સામે સામાવાળા (મૂળ સામાવાળા) દ્વારા વાંધાઓ દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. સંબંધિત પક્ષકારોની

દલીલો સાંભળ્યા બાદ, સિટી સિવિલ અદાલતે ઉક્ત અરજી નામંજૂર કરતો પડકારાયેલ હુકમ કર્યો હતો. તેનાથી વ્યથિત થઈ, અરજદારે હાલની અરજી દ્વારા આ અદાલતનો આશરો લીધો છે.

૪. અરજદાર તરફથી હાજર થયેલ વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી મિતા એસ. પંચાલ રજૂ કરે છે કે નીચલી અદાલતે પસાર કરેલો હુકમ અન્યાયી, અયોગ્ય અને કાયદેસર ન હોવાથી, તે રદ કરવામાં આવવાનો હકદાર છે.

૪.૧ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વાદપત્રના દસ્તાવેજો અરજદાર દ્વારા લઈ જવામાં આવ્યા હતા તે સાચું છે, તેમ છતાં, આ માત્ર સામાવાળા દ્વારા સ્મૉલ કોઝિસ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલ અન્ય મુકદ્દમાનો બચાવ કરવા માટેના દૃષ્ટિકોણથી જ કરવામાં આવ્યું હતું. અરજદાર તરફથી નિયુક્ત વકીલ કેસમાંથી નિવૃત્ત થયા નહોતાં, તેથી જ્યારે મુકદ્દમો અદાલત સમક્ષ યાદીબદ્ધ થયો ત્યારે આ પાસું અદાલતના ધ્યાન પર લાવવું તેમનું કર્તવ્ય હતું. એમ કરવામાં નિષ્ફળ જવાથી, વકીલ પોતાનું કર્તવ્ય નિભાવવામાં નિષ્ફળ ગયા અને વકીલની બેદરકારીના કારણે અરજદારને ભોગવવું પડે તે યોગ્ય નથી.

૪.૨ એવો દાવો કરવામાં આવે છે કે જો દાવો પુનઃસ્થાપિત કરવામાં નહીં આવે, તો અરજદારને હંમેશા માટે હકભંગ ભોગવવો પડશે; તેથી, ન્યાયના હિતમાં, શહેર દિવાણી અદાલતે વિલંબ માફ કરીને ઉદાર અને વ્યવહારુ દૃષ્ટિકોણ અપનાવવો જોઈએ હતો.

૪.૩ એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે અરજદારને તેમના વકીલ તરફથી એક પત્ર પ્રાપ્ત થયો હતો, જે દેખરેખના અભાવે ખોવાઈ ગયો હતો. ઉક્ત પત્રનો હેતુ કેસમાંથી નિવૃત્તિ લેવાનો નહોતો. અદાલતના રોજકામ પરથી એવું પ્રગટ થાય છે કે સંબંધિત વકીલ દ્વારા આ આશયનું કોઈ પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં આવ્યું નહોતું કે દાવાપત્રના કાગળો અરજદાર લઈ ગયા હતા. અરજદારને માત્ર વર્ષ ૨૦૧૩માં જ જાણ થઈ કે દાવો ગેરહાજરીના કારણે ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો. પૂછપરછ કરતાં તેમને એ પણ જાણ થયું કે તેમની તરફથી હાજરી આપતા વકીલનું અવસાન થઈ ગયું હતું. ઉપરોક્ત તમામ પરિસ્થિતિઓ અરજદારના નિયંત્રણ બહારની હતી, તેથી અગિયાર વર્ષના વિલંબને માફ કરવો યોગ્ય છે.

૪.૪ ઉપરોક્ત રજૂઆતોના સમર્થનમાં, હરિભાઈ લાખુભાઈ સીધવ વિ. ગુજરાત રાજ્ય બાબતે સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, જે ૨૦૧૦ (૨) જીએલએચ ૯૭ માં અહેવાલિત છે.

૫. આ અદાલતે અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા છે, [illegible]વામાં આવેલા કથનો , આક્ષેપિત હુકમની સામગ્રી તેમજ નોંધ પર રહેલા અન્ય દસ્તાવેજોનું અવલોકન કર્યું છે.

૬. અરજદાર દ્વારા પ્રસ્તુત કરાયેલ વિલંબ માફીની અરજીનું અવલોકન કરતાં સ્પષ્ટ થાય છે કે અરજદારે સ્વીકાર્યું છે કે તેણે પોતાના વકીલ પાસેથી દાવાનાં તમામ કાગળો પાછા લઈ લીધા હતા. અરજીમાંથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે અદાલતે આપેલી મુદતો મુલતવી રાખવાના આદેશોની જાણ વકીલે અરજદારને

કરી હતી. અરજદારે અરજીમાં જણાવ્યું છે કે વકીલનું પત્ર તેના દ્વારા ખોવાઈ ગયું હતું અને તેણે વકીલને બ્રીફ પરત આપ્યો નહોતો. અરજદારે વધુમાં આ પણ સ્વીકાર્યું છે કે, કારણ કે બ્રીફનાં તમામ કાગળો તેણે પોતાના વકીલ પાસેથી લઈ લીધા હતા, તેથી વકીલ તેના વતી હાજર રહી શકે તેવી સ્થિતિમાં ન હોય તે સ્વાભાવિક હતું. અરજદારે રજૂ કર્યું છે કે ૨૯.૧૦.૨૦૦૨ના રોજ દાવો ગેરહાજરીના કારણે ફગાવી દેવાયો હોવાના હુકમની જાણ થયા પછી, તે બીમાર તથા હોસ્પિટલમાં દાખલ હોવાથી કોઈ જરૂરી પગલાં લઈ શક્યો નહોતો. આ જ કારણસર તે પોતાના વકીલ સાથે કોઈ સંદેશાવ્યવહાર સ્થાપિત કરી શક્યો નહોતો. માત્ર સ્વાસ્થ્ય સુધર્યા પછી જ તેણે અગિયાર વર્ષના વિલંબની માફી માટે અરજી દાખલ કરવા પગલાં લીધાં.

૭. વિલંબ માફી માટેની અરજીમાં, આ અદાલત સમક્ષ સ્થાપિત કરવાનો જે પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે તે મુજબ અરજદારના વકીલની કથિત 'બેદરકારી'નો કોઈ ઉલ્લેખ નથી. અરજીમાં અરજદારની તરફથી એવો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો છે કે, બ્રિફના દસ્તાવેજો તેણે સ્વેચ્છાએ કોઈ અન્ય કારણસર પોતાના પાસે લીધા હતા. અરજમાં જણાવ્યા મુજબ સામાવાળાએ સ્મોલ કોઝિસ અદાલતમાં બીજી દાવો અરજ દાખલ કરી હતી તે કારણનો અરજીમાં કોઈ ઉલ્લેખ જોવા મળતો નથી.

૮. તેમ હોય તેમ, વકીલની બેદરકારીનો આધાર આ અદાલત સમક્ષ પછીથી વિચાર્યા બાદ ઉમેરવામાં આવ્યો હોવાનું જણાય છે. શહેર દીવાની અદાલતે તા.

૧૩.૦૨.૨૦૧૪ના રોજ આપેલા આક્ષેપિત હુકમનું અવલોકન કરતાં જણાય છે કે ઉક્ત અદાલતે વિલંબ માફીની અરજીનું પરીક્ષણ કર્યા બાદ એ નિષ્કર્ષે પહોંચી છે કે વિલંબ માફ કરવા માટે નામમાત્રનો પણ કોઈ આધાર ઉભો કરવામાં આવ્યો નથી. નીચલી અદાલતના મત મુજબ, અરજી અતિ સંક્ષિપ્ત છે અને કાયદા મુજબ આવશ્યક હોય તે રીતે વિલંબનું સ્પષ્ટીકરણ કરતી નથી. આ અદાલતના મત મુજબ, અરજીનું અવલોકન કર્યા બાદ અને નોંધપોથીની તપાસ કર્યા બાદ, આક્ષેપિત હુકમમાં કોઈ ખામી દર્શાવી શકાય તેમ નથી.

૯. વિલંબ માફી માટે અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજીમાં આવા વિલંબ માટે પૂરતું કારણ દર્શાવવું કાયદા અનુસાર ફરજિયાત છે, એ કાયદાનો સ્થિર સિદ્ધાંત છે. અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજીનું અવલોકન કરતાં સ્પષ્ટ થાય છે કે અગિયાર વર્ષના અત્યંત વિલંબને માફ કરવા માટે નામમાત્રનું કારણ પણ, પૂરતું કારણ તો દૂરની વાત, દર્શાવવામાં આવ્યું નથી. અરજદારે પોતાની સ્વઇચ્છાથી પોતાના વકીલ પાસેથી દાવાની બ્રીફ પાછી લઈ લીધી હતી, જેના પરિણામે વકીલ એવી સ્થિતિમાં મુકાયો કે તે દાવાનો બચાવ કરી શક્યો નહીં. નોંધપોથી પરથી સ્પષ્ટ થાય છે અને અરજદાર દ્વારા તેનો સ્વીકાર પણ કરવામાં આવ્યો છે કે વકીલે તેને પત્ર દ્વારા લેખિતમાં જાણ કરી હતી કે કાગળપત્રો પાછા લઈ જવામાં આવ્યા પછી અદાલતે મુલતવી રાખવાનો સમય આપ્યો હતો. અરજદારે ત્યારબાદ ક્યારેય બ્રીફના કાગળપત્રો વકીલને પરત આપ્યા નહોતા અથવા તેને કોઈ સૂચનાઓ આપી નહોતી. અરજદારના કહેવા મુજબ, વકીલનો

પત્ર તેની પાસેથી ખોવાઈ ગયો હતો. તેમ છતાં, સ્પષ્ટ છે કે અરજદારને તે પત્ર વિષે જાણ હતી, કારણ કે વિલંબ માફીની અરજીમાં તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. તેથી અરજદારને એ બાબતની જાણ હતી કે અદાલતે મુલતવીઓ આપી હતી અને દાવો આગળ ચલાવવામાં આવવાનો હતો.

૧૦. અરજદાર દ્વારા આ બાબત સ્વીકારવામાં આવી છે કે બ્રીફના અભાવે વકીલ અદાલત સમક્ષ દાવો આગળ ચલાવી શક્યા નહોતા. આવી પરિસ્થિતિઓમાં, દાવાનો બચાવ કરતી વખતે અરજદાર પ્રત્યે પોતાની ફરજ બજાવવામાં અરજદારના વકીલ બેદરકાર હતા એવું કહેવું મુશ્કેલ છે.

૧૧. નોંધપોથીમાંથી એ બહાર આવે છે કે અરજદારના વકીલનું અંતે અવસાન થયું હતું. આ પરિસ્થિતિ માટે તેને દોષી ઠેરવી શકાય નહીં. સ્પષ્ટ છે કે અરજદારે અગિયાર લાંબા વર્ષો સુધી પોતાના વકીલ સાથે સંપર્ક કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો નહોતો. જો તેણે આવું કર્યું હોત, તો પરિસ્થિતિની સ્થિતિ તેને જાણી હોત. આથી સ્પષ્ટપણે એવો નિષ્કર્ષ નીકળે છે કે અરજદાર કાર્યવાહી ચલાવવામાં બેદરકાર અને બેજવાબદાર રહ્યો હતો. અરજીમાં ઉલ્લેખિત અરજદારની કથિત બીમારી પણ ઓછામાં ઓછું અગિયાર લાંબા વર્ષો સુધી કાર્યવાહી વિશે પૂછપરછ કરવામાં તેને રોકી શકતી નહોતી. બીમારીનું સ્વરૂપ શું હતું તે જાહેર કરવામાં આવ્યું નથી અને કોઈ તબીબી પ્રમાણપત્ર દ્વારા તેની પુષ્ટિ પણ થતી નથી. તેથી, એવું માનવામાં આવી શકે નહીં કે ગંભીર સ્વરૂપની બીમારીને કારણે અરજદાર કાર્યવાહી ચલાવવામાં અસમર્થ બન્યો હતો.

૧૨. અરજદાર તરફના વિદ્વાન વકીલે હરિભાઈ લખુભાઈ સીધાવ વિ. ગુજરાત રાજ્ય (ઉપરોક્ત) મામલે સર્વોચ્ચ અદાલતના એક ચૂકાદા પર આધાર રાખ્યો છે, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ દાખલ કરવાની પરવાનગી માંગતી અરજી દાખલ કરવામાં થયેલા દસ વર્ષના વિલંબને માફ કર્યો હતો. વિલંબ માફ કરવાનો કારણ એ હતું કે અપીલકર્તાને જનરલ પાવર ઑફ એટર્ની દ્વારા દાખલ કરાયેલ રિટ અરજી ફગાવાઈ ગઈ હોવાની જાણ નહોતી અને મામલતદારના કચેરી દ્વારા સીલિંગ નિયમોના નિયમ–૧૦ હેઠળ નોર્ટિસ મળ્યા પછી જ અપીલકતા ને આ હકીકતની જાણ થઈ હતી. ઉલ્લેખિત મામલામાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે આ પાસું પણ ધ્યાનમાં લીધું હતું કે અપીલકર્તા સત્તાવાળાઓ સમક્ષ અથવા વડી અદાલત સમક્ષ ચાલેલી મહેસૂલી કાર્યવાહીનો પક્ષકાર પણ નહોતો, અને સામાવાળાઓને પણ, તેઓ પક્ષકાર હોવા છતાં, રિટ અરજી ફગાવાઈ હોવાની જાણ નહોતી. આવી હકીકતી પૃષ્ઠભૂમિમાં દસ વર્ષનો વિલંબ માફ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૩. સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષના કેસના તથ્યો હાલના કેસમાં પ્રસ્તુત થતા તથ્યોથી સંપૂર્ણપણે ભિન્ન આધાર પર છે. હાલના કેસમાં અરજદાર વાદની સ્થાપના અંગે સારી રીતે અવગત હતો, કારણ કે તે પોતે જ વાદી હતો. પોતાની સ્વઇચ્છાથી, અરજીમાં ઉલ્લેખ ન કરાયેલા કોઈ અનિર્દિષ્ટ કારણસર, તેણે પોતાનાં વકીલ પાસેથી દાવાપત્રના તમામ દસ્તાવેજો લઈ ગયા હતા. આ અદાલત સમક્ષ જણાવવામાં આવ્યું છે કે તેનું કારણ સામાવાળા દ્વારા લઘુદાવા

અદાલતમાં બીજો વાદ દાખલ કરવો હતું. અરજદારને આ હકીકતની જાણ હતી કે દસ્તાવેજોના અભાવે વકીલ વાદનું પ્રતિરક્ષણ કરવાની સ્થિતિમાં રહેશે નહીં. આ એવો કેસ નથી કે જેમાં અરજદારને પરિસ્થિતિની સ્થિતિ વિશે જાણ ન હતી. હકીકતમાં, ગેરહાજરીના કારણે વાદ રદ થવા તરફ દોરી ગયેલી પરિસ્થિતિનો સર્જક પોતે અરજદાર જ છે. તેથી, હરિભાઈ લખુભાઈ સીધાવ વિ. ગુજરાત રાજ્ય (ઉપરોક્ત) ના કેસના તથ્યો વર્તમાન કેસને લાગુ પડશે નહીં.

૧૪. ઉપર અહીં ચર્ચા કરવામાં આવી છે તે મુજબ, અરજદારે વિલંબ માફી માટે પૂરતું કારણ દર્શાવ્યું નથી, જેમ કે લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ૫ ની જોગવાઈઓ મુજબ આવશ્યક છે.

૧૫. શું પર્યાપ્ત કારણ બને છે તે બાબતની સર્વોચ્ચ અદાલતે લંકા વેંકટેશ્વર્લુ (મૃત) તેમના કાનૂની વારસદારો દ્વારા વિ. આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, જેનો ઉલ્લેખ (૨૦૧૧) ૪ એસ.સી.સી. ૩૬૩ માં થયેલ છે, તેમાં નીચે મુજબ વિસ્તૃત ચર્ચા કરવામાં આવી છે :

"૧૯. અમે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર વિચાર કર્યો છે. પ્રારંભે, આ જણાવવું આવશ્યક છે કે સામાન્ય રીતે કહેતાં, આ દેશની અદાલતો, જેમાં આ અદાલતનો પણ સમાવેશ થાય છે, લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ હેઠળ પૂરતા કારણના આધારે વિલંબ માફ કરવાની અરજી પર વિચાર કરતાં ઉદાર અભિગમ અપનાવે છે. આ સિદ્ધાંત સુસ્થાપિત છે અને કલેક્ટર (એલ.એ.) વિ. કાટીજી માં સંક્ષિપ્ત રીતે પ્રતિપાદિત કરવામાં આવ્યો છે.

૨૦. એન. બાલકૃષ્ણનમાં આ અદાલતે ફરીથી એ સિદ્ધાંતનું પુનરોચ્ચાર કર્યું કે: (એસ.સી.સી. પૃ.૧૨૭, પરા ૧૧) "૧૧. મર્યાદાના નિયમો પક્ષકારોના અધિકારોનો નાશ કરવા માટે રચાયેલા નથી. તેઓનો હેતુ એ છે કે પક્ષકારો વિલંબકારક યુક્તિઓનો આશ્રય ન લે, પરંતુ પોતાની ઉપચાર–રાહત તાત્કાલિક રીતે શોધે."

૨૧. *

૨૨. *

૨૩. વિલંબ માફ કરવા બાબતે અદાલતો દ્વારા વિવેકાધિકારના ઉપયોગમાં ઉદાર અભિગમ અને યુક્તિસંગતતાના સિદ્ધાંતો આ અદાલતે બલવંત સિંહના પ્રકરણમાં ફરીથી નીચે મુજબ પ્રતિપાદિત કર્યા છે: (એસ.સી.સી. પૃ.૬૯૬, પરા ૨૫૨૬) "૨૫. અમે કહી શકીએ કે 'પર્યાપ્ત કારણ' શબ્દપ્રયોગને ઉદાર અર્થઘટન આપવાનું હોય તોય, તે યુક્તિસંગત સમય અને સંબંધિત પક્ષકારના યોગ્ય વર્તનના સિદ્ધાંતની પરિધિમાં સ્પષ્ટપણે આવવું આવશ્યક છે. ઉદાર અર્થઘટન દાખલ કરવાનો હેતુ સામાન્ય રીતે 'યુક્તિસંગતતા'ના સિદ્ધાંતને સમાવવા માટે હોય છે, જેમ તે તેના સામાન્ય અર્થછાયામાં સમજાય છે.

૨૬. મર્યાદાનો કાયદો સારભૂત કાયદો છે અને તે કોઈ પક્ષના હક અને બાધ્યતાના ઉદ્ભવ પર (સિક્ એક વિવાદ) નિશ્ચિત પરિણામો લાવે છે. આ સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવું જોઈએ અને આપેલ પ્રકરણના તથ્યો તથા પરિસ્થિતિઓને આધારે યોગ્ય રીતે લાગુ કરવા જોઈએ. જ્યારે પૂરતું કારણ

દર્શાવી અને પોતાના વર્તનથી થયેલ વિલંબનું સમજૂતીકરણ કરવામાં બીજા પક્ષની નિષ્ફળતાના પરિણામે એક પક્ષના હિતમાં કોઈ મૂલ્યવાન હક ઉપજ્યો હોય, ત્યારે ફક્ત અરજદારની માંગણીના આધારે તે હક કેળવી લેવું અયોગ્ય ગણાશે, ખાસ કરીને જ્યારે વિલંબ સીધો જ તે પક્ષની બેદરકારી, ચૂકાશ અથવા નિષ્ક્રિયતાનું પરિણામ હોય. ન્યાય બંને પક્ષોને સમાન રીતે થવો જોઈએ. ત્યારે જ ન્યાયના હેતુઓ સિદ્ધ થઈ શકે. જો કોઈ પક્ષ પોતાના હકો અને ઉપચારો અમલમાં મૂકવામાં સંપૂર્ણપણે બેદરકાર રહ્યો હોય, તો તેના સતર્ક વર્તનના પરિણામે કાયદેસર રીતે તેને પ્રાપ્ત થયેલા મૂલ્યવાન હકથી બીજા પક્ષને વંચિત કરવું પણ એટલું જ અન્યાયી રહેશે.

૨૪. * *

૨૫.

૨૬. *

૨૭. *

૨૮. એક જ વિલંબને અયોગ્ય ઠરાવ્યા પછી તેને માફ કરવા માટે વડી અદાલતને પ્રેરિત કરી શકે તેવી કોઈ તર્કસંગતતા અથવા આધારશીલ કારણશ્રેણી શું હોઈ શકે તે સમજી લેવામાં અમે સંપૂર્ણપણે અસંમર્થ છીએ. “ઉદાર અભિગમ”, “ન્યાયલક્ષી અભિગમ”, “મહત્ત્વપૂર્ણ ન્યાય” જેવા સિદ્ધાંતોનો ઉપયોગ સમયમર્યાદા સંબંધિત મૂળભૂત કાયદાને ત્યજી દેવા માટે કરી શકાય નહીં. વિશેષ

કરીને, એવા પ્રકરણોમાં જ્યાં અદાલત આ નિષ્કર્ષે આવે છે કે વિલંબ માટે કોઈ ન્યાયોચિત કારણ નથી."

૧૬. ઉપર ઉદ્ધૃત ચુકાદામાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યા મુજબ, "ઉદાર અભિગમ", "ન્યાયલક્ષી અભિગમ" અને "સારભૂત ન્યાય" જેવી સંકલ્પનાઓનો ઉપયોગ મર્યાદા સંબંધિત સારભૂત કાયદાને ત્યજી દેવા માટે કરી શકાય નહીં. એવું ખાસ કરીને તેવા કેસોમાં છે, જ્યાં વિલંબ માફ કરવા માટે કોઈ પૂરતું કારણ સ્થાપિત થતું નથી અને જ્યાં વાદકારની બેદરકારી અને બેફિકરી સ્પષ્ટપણે પ્રતિષ્ઠિત થાય છે, જેમ કે હાલના કેસમાં છે.

૧૭. બલવંત સિંહ (મૃત) વિ. જગદીશ સિંહ અને અન્યના કેસમાં, જે એ.આઈ.આર. ૨૦૧૦ એસ.સી. ૩૦૪૩ માં અહેવાલિત છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે :

૧૪. ** 'પૂરતું કારણ' એવો પ્રયોગ કાનૂની અને પર્યાપ્ત કારણોની હાજરી સૂચવે છે. 'પૂરતું' શબ્દનો અર્થ હેતુ સિદ્ધ કરવા માટે જેટલું જરૂરી હોય તેટલું પર્યાપ્ત એવો થાય છે. તેમાં તેનાથી વધુ કંઈ આવતું નથી, જે વર્તમાન પરિસ્થિતિઓના પ્રકાશમાં અને વ્યવહારુ તથા સાવચેત મનુષ્યોના વાજબી ધોરણથી જોવામાં આવે ત્યારે, કરાયેલ કાર્યથી ઉદ્દિષ્ટ હેતુ સિદ્ધ કરવા પૂરતી પરિપૂર્ણતા પ્રદાન કરે. પૂરતું કારણ એવું હોવું જોઈએ કે જે અદાલતને, તેની ન્યાયિક વિવેકસત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, વિલંબને માફીપાત્ર ગણવા માટે સમજાવે. આ જોગવાઈઓ અદાલતોને કાયદાનો અર્થપૂર્ણ રીતે અમલ કરવા માટે પૂરતી સત્તા

અને વિવેકસત્તા આપે છે, અને સાથે સાથે એવો કાયદો બનાવવાનો હેતુ નિષ્ફળ ન જાય તેની ખાતરી પણ આપે છે. કયા દાખલા આ પૈકીની કોઈ એક શ્રેણીના પ્રકરણોમાં આવશે તેની ચર્ચા કરવી અમને અનાવશ્યક લાગે છે. પક્ષકારએ એ દર્શાવવું જોઈએ કે સદ્ભાવે કાર્ય કરવા ઉપરાંત, તેણે પોતાની સત્તા અને નિયંત્રણની અંદર રહેલા તમામ સંભવિત પગલાં લીધા હતા અને કોઈ અનાવશ્યક વિલંબ વિના અદાલતનો આશરો લીધો હતો. કસોટી એ છે કે કારણ પૂરતું છે કે નહીં, એ જોવાનું કે યોગ્ય કાળજી અને ધ્યાન રાખીને પક્ષકાર દ્વારા તે ટાળી શકાય તેમ હતું કે નહીં. [એડવાન્સ્ડ લો લેક્સિકોન, પી. રામનાથ અૈયર, ૩રી આવૃત્તિ, ૨૦૦૫]

૧૮. કાનૂનના ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોને વર્તમાન કેસના તથ્યો પર લાગુ કરતાં, નોંધ પરના દસ્તાવેજોથી સ્પષ્ટ થાય છે કે વિલંબનું સમજૂતીપૂર્વક નિર્વચન કરવા માટે અરજદાર દ્વારા કોઈ કાનૂની કે પૂરતા કારણો રજૂ કરવામાં આવ્યા નથી. તેના વિરુદ્ધ, નોંધ પરથી પ્રગટ થાય છે કે અરજદારના નિયંત્રણથી પર એવી કોઈ અસાધારણ પરિસ્થિતિઓ અસ્તિત્વમાં નહોતી, જેણે તેને જરૂરી પગલાં લેવા અને વિવાદની કાર્યવાહી આગળ ધપાવવા રોક્યો હોત.

૧૯. ઉપરોક્ત અહીં દર્શાવેલ કારણોસર, આ અદાલતને તા. ૧૩.૦૨.૨૦૧૪ના શહેર દીવાની અદાલત દ્વારા પારિત વિવાદિત હુકમમાં કોઈ કાનૂની ક્ષતિ જણાતી નથી, જેથી આ અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ હસ્તક્ષેપ કરવો વાજબી ઠરે.

૨૦. કારણ કે અરજમાં કોઈ જ ગુણદોષ નથી, તે નામંજૂર થવા પાત્ર છે. તેથી, તે નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

(શ્રીમતી અભિલાષા કુમારી, ન્યાયમૂર્તિ)

The translation of this judgment has been provided by M/s Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.

<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.